

ZEN.
CALEA PARADOXULUI

Editura Mix există pentru a aduce valoare în viața dumneavoastră.

ZEN.
CALEA PARADOXULUI

OSHO

Traducere: Cristian Hamu

© EDITURA MIX
Braşov, 2007

Culegere: Cristian Hanu
Tehnoredactare: Florin Druțu
Copertă: Sanda Arsene
Consilier editorial: Florin Zamfir

Autorul și editorul nu dau niciun fel de garanții exprese sau implicite, referitoare la conținutul acestei cărți. Prin urmare, cititorul își asumă întreaga responsabilitate pentru utilizarea informațiilor cuprinse în această carte.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
OSHO
Zen. Calea paradoxului / OSHO. – Brașov : Mix, 2007
ISBN 978-973-8471-68-9
615.84

Copyright © 2002 Osho International Foundation, Switzerland www.osho.com
All rights reserved.
Original English title: **Zen: The Path of Paradox**
OSHO is a registered trademark of Osho International Foundation.

The material in this book is selected from various discourses by Osho given to a live audience. All of the Osho discourses have been published in full as books, and are also available as original audio recordings. Audio recordings and the complete text archive can be found via online OSHO Library at www.osho.com.

For more information: **www.osho.com**

a comprehensive web site in several languages that includes an on-line tour of the Meditation Resort and a calendar of its course offerings, a catalogue of books and tapes, a list of Osho information centers worldwide, and selections from Osho's talks. Osho International – New York, e-mail: oshointernational@oshointernational.com, www.osho.com/oshointernational

Copyright © Editura Mix.
Toate drepturile asupra prezentei ediții în limba română aparțin în exclusivitate Editurii Mix.

Pentru informații actuale și comenzi vizitați site-ul nostru
www.edituramix.ro
sau contactați-ne la:
tel.: 0720 499494; fax: 0720 112117
e-mail: comenzi@edituramix.ro

Tiparul executat la S. C. GRISOLO RO S. R. L. - Brașov
0268 - 313 355 e-mail: griso@tiposerv.ro

Cuprins

PREFAȚĂ
7

CAPITOLUL 1
Cerul gol
11

CAPITOLUL 2
Prea mult zen
37

CAPITOLUL 3
Guvernatorul regiunii Kyoto
69

CAPITOLUL 4
Omul de pe deal
97

CAPITOLUL 5
Un șut rapid, dar util
125

CAPITOLUL 6
Calea paradoxului (întrebări și răspunsuri)
153

NOTA EDITORULUI

Osho este un orator, el nu a scris nicio carte. Cărțile apărute sub semnătura lui sunt de fapt discursuri (sau fragmente de discursuri) înregistrate și transcrise de discipolii lui.

Este necesar să aveți în vedere acest fapt și să nu luați ad litteram sfaturile date de Osho, deoarece toate afirmațiile lui au sens în contextul în care au fost spuse, iar rolul acestor afirmații este, în primul rând, acela de a trezi conștiințele celor ce îi receptează mesajul.

Prefață

Zenul merge chiar mai departe decât au mers Buddha și Lao Tse. El reprezintă un apogeu, o transcendere a geniului indian și a celui chinez. Geniul indian și-a atins apogeul prin Gautama Buddha, iar cel chinez prin Lao Tse. Când cele două genii s-au întâlnit... când esența învățaturii lui Buddha s-a întâlnit cu esența învățaturii lui Lao Tse, cele două curente spirituale au fuzionat într-unul singur, atât de profund încât la ora actuală nu mai poate fi făcută nicio separare între ele. Este imposibil să mai distingă astăzi ce aspecte din zen îi aparțin lui Buddha și ce aspecte îi aparțin lui Lao Tse – atât de profundă a fost fuziunea dintre cele două curente. Nu putem vorbi nici măcar de o sinteză; mai degrabă de o integrare. Din această întâlnire s-a născut zenul. Acesta nu poate fi considerat nici budist, nici taoist, și totuși este una cu ambele filozofii spirituale.

Apelativul „budism zen” nu este corect, căci zenul transcende în întregime budismul. Buddha nu este nici pe departe atât de ancorat în realitatea fizică precum zenul. Lao Tse este perfect ancorat în această realitate, dar zenul merge mult mai departe, căci viziunea lui are capacitatea de a transforma pământul în cer. Lao Tse este ancorat în realitatea terestră; Buddha este ancorat în realitatea celestă; zenul este ancorat simultan în ambele realități. Prin această putere de integrare a sa, el a devenit un fenomen ieșit din comun.

Viitorul umanității nu poate decât să se apropie de viziunea zen, căci întâlnirea dintre Orient și Occident nu se poate produce decât printr-un fenomen de talia zenului, deopotrivă pământesc și celest. Occidentul este orientat numai către materie, în timp ce Orientul este orientat numai către viața spirituală. Cine poate crea puntea de legătură între cele două lumi? Buddha nu o poate crea, căci el reprezintă prin excelență esența Orientului, fiind incapabil să facă vreun compromis cu materia. Nici Lao Tse nu poate crea această punte, căci este prea orientat către realitatea terestră. China

a avut întotdeauna această specificitate, de a fi orientată către realitatea fizică. Din acest punct de vedere, ea face parte integrantă mai degrabă din psihicul occidental decât din cel oriental.

Nu a fost deloc o întâmplare faptul că prima țară din Orient care a devenit comunistă a fost China. Comunismul este prin excelență materialist. Filozofia sa este lipsită de Dumnezeu, pornind de la premisa că omul nu este altceva decât materie. Trecerea Chinei la comunism nu a fost accidentală. De 5.000 de ani, această țară este focalizată asupra planului material. Din acest punct de vedere, este de-a dreptul occidentală. De aceea, Lao Tse nu ar putea crea niciodată puntea de legătură între Occident și Orient. El este un fel de Zorba Grecul. În schimb, Buddha este atât de nepământean încât este aproape insesizabil. Cum ar putea deveni el puntea de legătură?

După părerea mea, singura posibilitate care mai rămâne este zenul, căci în acest curent spiritual, Buddha a devenit una cu Lao Tse. Întâlnirea dintre cele două extreme s-a petrecut deja. Sămânța punții de legătură dintre Occident și Orient există deja printre noi. Punctul în care Occidentul se poate întâlni cu Orientul este zenul. De aceea, el nu are doar un mare trecut, ci și un mare viitor.

Culmea ironiei face ca zenul să nu fie interesat nici de trecut, nici de viitor. El nu este interesat decât de prezent. Poate tocmai acest lucru face ca miracolul să devină posibil, căci puntea de legătură între trecut și viitor este chiar prezentul.

Prezentul nu face parte integrantă din timp. V-ați gândit vreodată la acest lucru? Trecutul și viitorul au fiecare câte o durată în timp. Singur prezentul nu are o astfel de durată. Cât durează clipa prezentă? Cum poate fi măsurată ea? Este imposibil! Pur și simplu, ea nu face parte integrantă din timp. Prezentul reprezintă punctul de intersecție între eternitate și timp.

Zenul nu trăiește decât în prezent. Întreaga sa învățătură este focalizată asupra prezentului, asupra manierei în care putem trăi în acesta: cum ne putem desprinde de trecutul care nu mai există și ce putem face pentru a nu ne mai implica în viitorul care nu există încă, fiind totuși centrați, înrădăcinați în realitatea actuală.

Întreaga abordare a zenului este orientată asupra clipei prezente. Tocmai de aceea poate crea el o punte de legătură între trecut și viitor, între Orient și Occident, între trup și suflet. El poate aduce laolaltă chiar și lumile cele mai imposibil de unit: lumea în care trăim noi și lumea cealaltă, lumea mireană și lumea sacră.

CAPITOLUL 1

Cerul gol

La fel ca și cerul gol, el nu are hotare; și totuși, se află chiar în acest loc, pururi profund și clar. Dacă încerci să îl cunoști, nu îl poți vedea, nu îl poți poseda, dar nu îl poți nici pierde. Dacă ai înțeles că nu îl poți poseda, l-ai obținut. Dacă păstrezi tăcerea, îți vorbește; în schimb, dacă vorbești, el tace. Marea poartă este larg deschisă și își revarsă binecuvântările asupra tuturor, căci nimeni nu îi blochează calea.

Mai întâi, să lămurim câteva lucruri...

Zenul nu reprezintă o teologie, dar este totuși o religie. O religie fără o teologie asociată este un fenomen unic. Toate celelalte religii sunt orientate în jurul conceptului de Dumnezeu. Ele au diferite teologii. Sunt orientate către Dumnezeu, nu către om. Țelul lor nu este omul, ci Dumnezeu. Nu la fel stau însă lucrurile în cazul zenului. Țelul acestuia nu este Dumnezeu, ci omul. Omul reprezintă un scop în sine. Dumnezeu nu este un ideal aflat deasupra umanității, ci este ascuns în interiorul acesteia. Omul îl poartă pe Dumnezeu în el, ascuns ca o potențialitate.

De aceea, în zen nu veți întâlni un concept legat de Dumnezeu. Aproape că nu putem considera zenul o religie, căci ce fel de religie este aceea care nu are în centrul ei o viziune asupra lui Dumnezeu? De aceea, un creștin, un musulman, un hindus sau un evreu nu și-ar putea imagina niciodată ce fel de religie ar putea fi aceasta. Dacă nu vorbește despre Dumnezeu, înseamnă că zenul este o filozofie ateistă, nu o religie. Ei bine, nu este! Esența zenului este profund teistă, chiar dacă nu vorbește despre Dumnezeu.

Acesta este primul lucru pe care trebuie să îl înțelegeți. Reflectați asupra acestui aspect, și lucrurile vă vor deveni clare.

Zenul afirmă că Dumnezeu nu este extrinsec religiei, ci inerent acesteia. El nu se află *undeva acolo*, ci *undeva aici*. De fapt, în viziunea zenului „acolo” nici nu există; nu există decât „aici”. Dumnezeu nu poate fi descoperit „cândva”, ci doar „acum”,

căci nu există niciun alt moment. Clipa prezentă este tot ce există. Întreaga existență este concentrată în această clipă. Totul este disponibil în acest moment. Chiar dacă cei mai mulți dintre oameni nu pot percepe totalitatea în acest moment, asta nu înseamnă că ea nu este disponibilă; înseamnă doar că ei nu au ochi să o vadă. Dumnezeu nu trebuie căutat. Tot ce trebuie să facem noi este să ne deschidem ochii pentru a-l vedea.

De aceea, zenul nu pune accentul pe rugăciune. Cui ne-am putea ruga? Nu există un Dumnezeu care stă undeva în ceruri, controlând de acolo viața și existența. Viața se pune în mișcare singură, din proprie inițiativă, ascultând numai de legea armoniei. Nu există cineva exterior ei care îi dă porunci. Dacă există o autoritate exterioară vieții, aceasta din urmă devine un fel de sclavie. Un creștin nu este altceva decât un sclav. La fel și un musulman. Dacă accepți conceptul de Dumnezeu care îți dă porunci, nu poți fi altceva decât un sclav sau un servitor al acestuia. Practic, îți pierzi orice fel de demnitate. Nu la fel se petrec însă lucrurile în cazul zenului. Acesta îți conferă o mare demnitate. Zenul nu acceptă niciun fel de autoritate. Libertatea de care vorbește el este totală și supremă.

Dacă Friederich Nietzsche ar fi cunoscut filozofia zen, probabil că nu ar mai fi înnebunit, ci ar fi devenit un mistic. El a descoperit întâmplător o realitate foarte profundă atunci când a spus: „Nu există Dumnezeu. Dumnezeu a murit, iar omul este în sfârșit liber”. Din nefericire pentru el, Nietzsche a crescut în mentalitatea iudeo-creștină, o mentalitate foarte îngustă, din cauza conceptelor pe care le cultivă. El a descoperit întâmplător un mare adevăr: „Nu există Dumnezeu. Dumnezeu a murit, iar omul este în sfârșit liber”. A înțeles demnitatea libertății, dar acest lucru s-a dovedit prea mult pentru el. Minte lui nu a putut accepta acest adevăr, așa că a luat-o razna. Dacă Nietzsche ar fi știut ceva despre zen, el ar fi devenit un mistic. Nu ar fi avut niciun motiv să înnebunească.

Omul poate fi religios chiar dacă nu crede într-un Dumnezeu. De fapt, cum ar putea fi el religios în cazul în care crede în Dumnezeu? Zenul este singurul care și-a pus această întrebare tulburătoare. Cum

poate fi omul religios în cazul în care crede în Dumnezeu? Dumnezeu îi va distruge însăși libertatea, dominându-l. În Vechiul Testament, Dumnezeu spune: „Eu sunt un Dumnezeu foarte gelos și nu pot tolera niciun alt Dumnezeu. Cine nu este cu mine, este împotriva mea, iar eu sunt un Dumnezeu violent și crud. De aceea, îi voi pedepsi pe toți cei care cred în alți Dumnezei, aruncându-i în focul etern al iadului”. Cum putem vorbi de pietate în cazul unui asemenea Dumnezeu? Cum ar putea cel care crede în el să înflorească, să devină liber? Nimeni nu poate înflori în captivitate. Cum ar putea ajunge omul la manifestarea sa optimă în prezența unui Dumnezeu atât de constrângător, care îl manipulează, care îl forțează să facă anumite lucruri și să nu facă altele, care îl condamnă?

Zenul afirmă că omul care crede într-un Dumnezeu va rămâne de-a pururi un sclav, un adorator crispat, o ființă care trăiește în teamă. Cum ar putea înflori un om care trăiește în teamă? El se va usca, se va degrada, va începe să moară. Zenul afirmă că dacă nu există un Dumnezeu, omul se poate bucura de o libertate deplină, căci nu mai trebuie să asculte de nicio autoritate. Odată cu această libertate se naște o mare responsabilitate. Când altcineva te domină, nu ai de ce să te simți responsabil. Orice formă de autoritate generează în mod necesar o iresponsabilitate, o rezistență, o reacție, o revoltă interioară. Omul ajunge astfel să își dorească să îlucidă pe Dumnezeu.

La acest lucru se referea Nietzsche atunci când spunea că Dumnezeu a murit. El nu s-a sinucis, ci a fost asasinat! De fapt, orice Dumnezeu trebuie ucis, căci el nu-i lasă omului nicio posibilitate de a fi liber. După ce a afirmat acest lucru, Nietzsche s-a speriat însă de propriile sale cuvinte. Numai un om extrem de curajos, care meditează continuu, care dispune de o mare luciditate – poate trăi fără Dumnezeu; în mod evident, Nietzsche nu dispunea de aceste atuuri. De aceea spuneam că descoperirea sa a fost întâmplătoare. De fapt, el nu a descoperit lumina, ci a continuat să rătăcească în întuneric.

Zenul a descoperit cu adevărat acest lucru. Pentru el, acest adevăr este imuabil: nu există Dumnezeu. Omul este responsabil